

ZIŅOJUMS

par analītisko izpēti

**„Vispārējās izglītības iestāžu izglītojamo
kavējumi un rīcība to novēršanai”**

Saturs

1. ANALĪTISKĀS IZPĒTES NORISE UN RESPONDENTU RAKSTUROJUMS.....	2.lpp.
2. IZGLĪTOJAMO APTAUJAS REZULTĀTI (1765 IZGLĪTOJAMIE).....	4.lpp.
3. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU APTAUJAS REZULTĀTI (64 IZGLĪTĪBAS IESTĀDES).....	9.lpp.
4. VISC UN VBTAI RĪCĪBĀ ESOŠĀS INFORMĀCIJAS APZINĀŠANA.....	11.lpp.
5. AKTUĀLĀKĀS PROBLĒMAS NEATTAISNOTU KAVĒJUMU UZSKAITES UN NOVĒRŠANAS PROCESĀ.....	13.lpp.
6. PRIEKŠLIKUMI.....	15.lpp.
IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VALSTS DIENESTA 2014.GADA 6.MAIJA STARPZIŅOJUMS.....	23.lpp.

Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – kvalitātes dienests), pildot Latvijas Republikas valdības deklarācijas „Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību” pirmās sadaļas „Cilvēkkapitāls” apakšsadaļā „Izglītība, zinātne, sporta, jaunatnes un valodas politika” norādītos uzdevumus, pamatojoties uz Izglītības likuma 20.pantā, Ministru kabineta 2013.gada 23.aprīļa noteikumos Nr.225 „Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums” un kvalitātes dienesta 2014.gada darba plānā noteikto, no 2014.gada 17.februāra līdz 2014.gada 26.augustam veica analītisko izpēti par vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi (turpmāk – analītiskā izpēte), lai apzinātu un analizētu neattaisnoto mācību stundu kavējumu iemeslus un noskaidrotu rīcību to novēršanai.

1. ANALĪTISKĀS IZPĒTES NORISE UN RESPONDENTU RAKSTUROJUMS

Analītiskās izpētes mērķis

Apzināt un analizēt neattaisnoto mācību stundu kavējumu iemeslus vispārējās izglītības iestādēs un noskaidrot valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu rīcību to novēršanai, kā arī identificēt pastāvošās problēmas un sniegt priekšlikumus šo problēmu risināšanai.

Analītiskās izpētes uzdevumi

1. Aptaujāt vispārējās izglītības iestāžu direktorus vai atbildīgās personas par mācību stundu kavējumu uzskaiti un noskaidrot izglītības iestāžu rīcību, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu.

2. Anketēt vispārējās izglītības iestāžu 6., 9. un 11.klases izglītojamos un noskaidrot izglītojamo attieksmi pret pienākumu mācīties un mācību stundu neattaisnotiem kavējumiem.

3. Noskaidrot, vai izglītības iestādē ir izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas regulē mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu, un vai tas tiek piemērots.

4. Aptaujājot pašvaldības, noskaidrot, cik izglītojamo vairāk nekā trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādi un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu.

5. Apzināt Latvijas Republikas pašvaldību rīcību neattaisnotu mācību stundu kavējumu novēršanai.

6. Apzināt Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas (turpmāk – VBTAI) un Valsts izglītības satura centra (turpmāk – VISC) rīcībā esošo informāciju par veiktajām darbībām (tostarp atbalstu izglītības iestādēm) neattaisnotu mācību stundu kavējumu novēršanā.

7. Apkopot iegūto informāciju, identificēt pastāvošās problēmas neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā, kā arī to regulējošos normatīvajos aktos, un sniegt priekšlikumus normatīvo aktu, valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu darbības prakses pilnveidei.

Izglītojamo un izglītības iestāžu direktoru vai atbildīgo personu par kavējumu uzskaiti aptauja norisinājās saskaņā ar kvalitātes dienesta izstrādāto metodiku. Pēc nejaušas atlases metodes un pieejamības principa tika izvēlētas dažāda tipa vispārējās izglītības iestādes no visiem Latvijas reģioniem (skat. 1.tabulu).

Pēc nejaušas atlases veikšanas kvalitātes dienesta pārstāvis sazinājās ar attiecīgās vispārējās izglītības iestādes vadītāju, lai informētu par analītisko izpēti un vienotos par aptaujas veikšanas laiku.

1.tabula

Aptaujāto izglītības iestāžu un izglītojamo skaits pa reģioniem

Reģions	Aptaujāto izglītojamo skaits			Aptaujāto izglītības iestāžu skaits
	siev.	vīr.	kopā	
Vidzemes plānošanas reģions	54	39	93	3
Kurzemes plānošanas reģions	150	103	253	10
Rīgas plānošanas reģions	148	116	264	7
Zemgales plānošanas reģions	163	132	295	9
Latgales plānošanas reģions	227	168	395	18
Rīga	245	220	465	17
Kopā	987	778	1765	64

Aptaujas respondenti

- Analītiskā izpēte tika veikta 64 Latvijas izglītības iestādēs: Kurzemes plānošanas reģionā – 10 izglītības iestādēs, Rīgas plānošanas reģionā – 7, Rīgā – 17, Vidzemes plānošanas reģionā – 3, Zemgales plānošanas reģionā – 9 un Latgales plānošanas reģionā – 18 izglītības iestādēs (skat. 1.tabulu un 1.pielikumu).
- Anketēti 6., 9. un 11.klašu 1765 izglītojamie – 987 meitenes un 778 zēni vecumā no 11 līdz 17 gadiem 64 izglītības iestādēs (skat. 1.tabulu). Aptaujas rezultātā tika saņemtas 658 anketas no 6.klašu izglītojamajiem, 762 anketas no 9.klašu izglītojamajiem un 345 anketas no 11.klašu izglītojamajiem, noskaidrojot viņu attieksmi pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem mācību stundu kavējumiem. Kvalitātes dienesta izstrādāto anketu vispārējās izglītības iestādes izglītojamajiem skat. 2.pielikumā.
- Aptaujāti 64 izglītības iestāžu direktori vai atbildīgās personas par kavējumu uzskaiti (direktori – 39, direktora vietnieki – 17, sociālie pedagogi – 7 un skolotāju kolēģijas vadītājs – 1). Anketēšanas rezultātā noskaidrota izglītības iestāžu rīcība, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu. Kvalitātes dienesta izstrādāto anketu izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo mācību stundu kavējumu uzskaiti skat. 3.pielikumā.
- No 2014.gada 12.februāra līdz 2014.gada 16.aprīlim aptaujātas 119 pašvaldības un noskaidrots, ka 2013./2014. mācību gada 1.semestrī un 2.semestrī (līdz 1.martam) bija attiecīgi 2845 un 2538 izglītojamie, kuri vairāk nekā trīs mācību dienas nebija apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādi un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu. Informācija par 119 pašvaldību aptauju apkopota kvalitātes dienesta 2014.gada 6.maija Starpziņojumā Nr.1-17/3 „Par

izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem” (turpmāk – Starpziņojums), skat. 4.pielikumu.

- 2014.gada 16.maijā norisinājās tikšanās ar VISC pārstāvjiem un 2014.gada 23.maijā ar VBTAI pārstāvi, kā arī šī gada 30.maijā un 6.jūnijā tika saņemti minēto iestāžu priekšlikumi un ieteikumi neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanai.

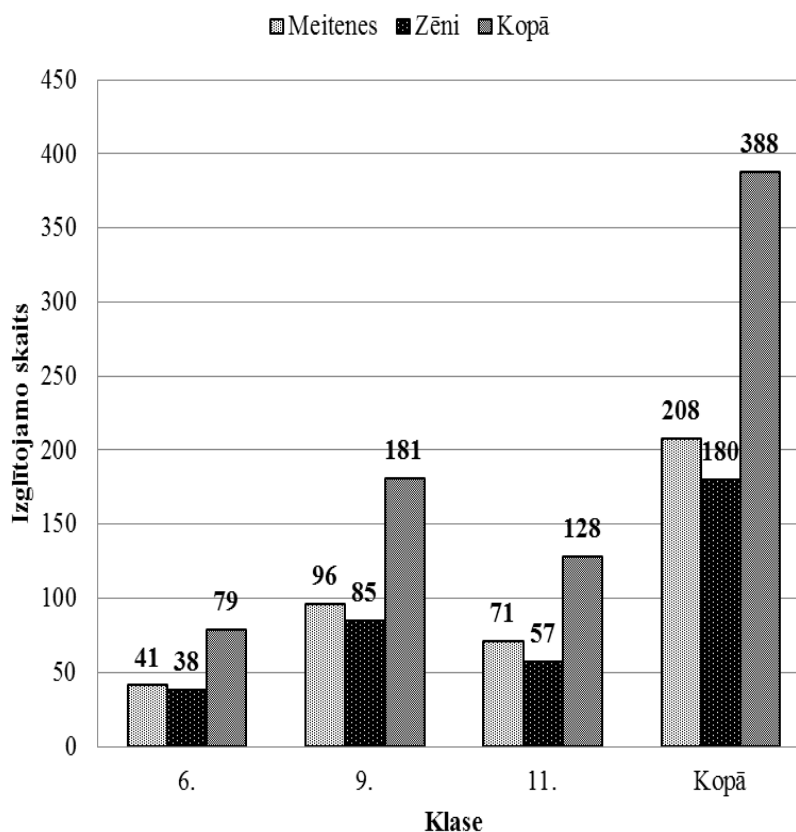
2. IZGLĪTOJAMO APTAUJAS REZULTĀTI (1765 IZGLĪTOJAMIE)

Izglītojamo aptaujas rezultātā tika noskaidrota viņu attieksme pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem mācību stundu kavējumiem, iemesli, kuru dēļ izglītojamie neattaisnoti kavē mācību stundas, kā arī tika noskaidrots, kas motivē izglītojamos mācīties.

No 1765 aptaujātajiem 388 izglītojamie norādīja, ka neattaisnoti kavē mācību stundas (vismaz vienu mācību stundu nedēļā, skat. 1.attēlu). Apkopotā informācija liecina par vienotu tendenci visās aptaujātajās klasēs – vismaz vienu mācību stundu nedēļā vairāk kavē meitenes. Kopumā no 1765 aptaujātajiem vismaz vienu mācību stundu nedēļā neattaisnoti kavē katrs ceturtais izglītojamais.

1.attēls

Izglītojamie, kuri mēdz neattaisnoti kavēt vismaz vienu mācību stundu nedēļā (no 1765 aptaujātajiem)

Jāatzīmē, ka izteikti liels aptaujāto izglītojamo skaits (1105) piekrīt apgalvojumam, ka „bērna pienākums ir obligāti apmeklēt mācību stundas”. No 388 izglītojamajiem, kuri norādīja, ka mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas, 158 norādīja, ka piekrīt minētajam apgalvojumam, taču 176 uzskata, ka dažreiz šo pienākumu var nepildīt (skat. 2.tabulu).

Izglītojamo attieksme pret pienākumu mācīties
(1765 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti)

Vai Tu piekrīti apgalvojumam: „ <i>Bērna pienākums ir obligāti apmeklēt mācību stundas</i> ”?	6. klase	9. klase	11. klase	Kopā	Izglītojamo skaits, kuri norādīja, ka mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas
Piekrītu	506	444	155	1105	158
Piekrītu, bet uzskatu, ka dažreiz var nepildīt	115	250	150	515	176
Nepiekrītu	6	13	17	36	14
Nepiekrītu, bet ir jāpilda	22	47	20	89	34
Cits variants	9	8	3	20	6
Kopā	658	762	345	1765	388

Izglītojamie, kuri kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā, anketās norādīja iemeslus, kuru dēļ viņi mēdz neapmeklēt mācību stundas. Jautājums par neattaisnotu mācību stundu kavējumu iemesliem anketā ir atvērtais jautājums, līdz ar to var uzskatīt, ka sniegtās atbildes identificē patiesos mācību stundu kavējumu iemeslus (skat. 3.tabulu A).

3.tabula

Iemesli, kuru dēļ izglītojamie mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas

A		B	
Iemesli, kuru dēļ mācību stundas neattaisnoti kavē 388 izglītojamie		Iemesli, kuru dēļ izglītojamie mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas (visu aptaujāto 1765 izglītojamo viedoklis)	
Iemesls	Izglītojamo skaits	Iemesls	Izglītojamo skaits
Slimība / Slikta pašsajūta / Ārsta apmeklējums	161	Dažādas aktivitātes (piemēram, sports, māksla, hobiji)	1205
Aizgulēšanās	132	Mācību stundas ir garlaicīgas	951
Transports (kavē, salūzis) / Sastrēgumi	74	Grūtības mācībās	898
Ģimenes apstākļu dēļ	47	Sliktas attiecības (konflikti)	877
Sports (sacensības, treniņi)	35	Labprātāk pavada laiku pie datora	855
Slinkums	26	Problēmas ģimenē	829
Ārpusstundu nodarbības (teātris u.c. pulciņi)	20	Nepatīk skolotājs /Nepatīk skolotāja attieksme	781
Nav sagatavots mājas darbs vai nav sagatavojies kontrol darbam	19	Labprātāk pavada laiku ar draugiem	754
Negribas	14	Vecāki ļauj	585
Cits variants	13	Darbs	244
Nepatīk skolotājs vai klasesbiedri	10	Slimība / Slikta pašsajūta / Ārsta apmeklējums	142
Mācību stundas ir	8	Aizgulēšanās	

garlaicīgas			95
Nogurums	8	Slinkums	28
Nokavēju	8	Negribas	25
Dažādas aktivitātes	8	Nav sagatavots mājas darbs vai nav sagatavojies kontroldarbam	19
Gribas ēst / padzerties	6	Cits variants	18
Labprātāk pavada laiku ar draugiem	5	Nogurums	11
Personīgu iemeslu dēļ	5	Nokavē	11
Pēdējā stunda	5	Nepatīk iet uz skolu	7
Dzīvoju tālu no skolas	4	Transports (kavē, salūzis) / Sastrēgumi	6
Darba dēļ	3	Gribas ātrāk būt mājās	5
Slikts garastāvoklis, depresija, skumjas, nervozitāte.	2	Nepietiekama motivācija	4
Labprātāk pavada laiku pie datora	1	Nepatīk konkrētais mācību priekšmets	4

Biežāk minētais mācību stundu kavējumu iemesls 388 izglītojamajiem, kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā ir slikta pašsajūta vai ārsta apmeklējums. Pirmo mācību stundu izglītojamie mēdz neapmeklēt, jo vēlas izgulēties. Diezgan bieži mācību stundu neapmeklēšanas iemesls ir saistīts ar sabiedrisko transportu (tehniskas problēmas, sastrēgumi). Tāpat bieži tiek norādīts, ka izglītojamais nav ieradies izglītības iestādē, jo ir problēmas ģimenē, piemēram, konflikti, jāpieskata saslimušie mazākie brāļi vai māsas. Arī ārpusstundu nodarbības (sporta sacensības, teātris u.c. aktivitātes) ir visai biežs mācību stundu kavējumu iemesls.

Aptaujā tika noskaidrots visu 1765 izglītojamo viedoklis par to, kādu iemeslu dēļ mācību stundas neattaisnoti kavē citi izglītojamie (skat. 3.tabulu B).

Lielākā daļa izglītojamo (1205) uzskata, ka mācību stundas neattaisnoti tiek kavētas, jo ir daudz dažādu aktivitāšu, kas izglītojamajam šķiet saistošākas par izglītības iestādes apmeklējumu, piemēram, sports, māksla un hobiji. Taču, ja izvērtē izglītojamo interešu nodarbību apmeklējumu un neattaisnotu kavējumu sasaiti, var secināt, ka neattaisnoti kavē tie izglītojamie, kuri neapmeklē interešu nodarbības savā izglītības iestādē. 4.tabulā ir norādīta informācija par interešu nodarbību apmeklējumu gan visu aptaujāto vidū (1765), gan to izglītojamo vidū (388), kuri norādīja, ka mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas.

4.tabula

Neattaisnoto kavējumu sasaiste ar interešu nodarbību apmeklējumu

	Anketas jautājums: „ <i>Vai Tu apmeklē interešu nodarbības savā skolā?</i> ” (piemēram, dejas, koris vai citi pulciņi)			KOPĀ
	Regulāri	Dažreiz	Nē, neapmeklēju	
Apmeklē interešu nodarbības (izglītojamo skaits)	618	387	760	1765
Neattaisnoti kavē mācību stundas (izglītojamo skaits)	79	97	212	388

Apkopotie 1765 aptaujāto izglītojamo norādītie iemesli, kuru dēļ, viņuprāt, netiek apmeklēta izglītības iestāde (skat. 3.tabulu B), identificē arī citus apstākļus, kuri ietekmē

mācību stundu kavējumus un kurus nav norādījuši tie izglītojamie (388), kuri vismaz vienu reizi nedēļā neierodas izglītības iestādē bez attaisnojoša iemesla (skat. 3.tabulu A), tādējādi ļaujot aptveroši apzināt būtiskās problēmas, kas ietekmē neattaisnotu mācību stundu kavējumu skaitu izglītības iestādēs.

Aptauja liecina, ka būtiski izglītojamā mācību stundu apmeklētību ietekmē mācību stundu pasniegšanas veids, proti, daudzi (951) no visiem aptaujātajiem izglītojamie norāda, ka mācību stundas ir garlaicīgas. Tāpat vēlmi apmeklēt izglītības iestādi / konkrētus mācību priekšmetus ietekmē mācību satura izpratne, t. i., grūtības mācībās ir nozīmīgs iemesls neapmeklēt attiecīgo mācību stundu, kas ilgtermiņā var būtiski ietekmēt izglītojamā sekmes kopumā.

Ne mazāk būtisks neattaisnotu kavējumu iemesls ir attiecības ar pedagogiem un skolasbiedriem, kā arī attiecības ģimenē. 877 izglītojamie uzskata, ka sliktas attiecības un konflikti, kā arī problēmas ģimenē (tā norāda 829 aptaujātie) ir būtiski izglītības iestādes apmeklējumu ietekmējošie apstākļi (skat. 3.tabulu B). Iespējams, ka sliktas attiecības ar pedagogu, rada nepatiku izglītojamajam pret mācību priekšmetu, līdz ar to attiecīgā mācību priekšmeta stunda netiek apmeklēta. Tieši nepatika pret pedagogu, viņa attieksme pret izglītojamo, t. i., sliktas savstarpējās attiecības, rada vēlmi labprātāk pavadīt laiku ar draugiem – gūt pozitīvākas emocijas, nevis doties uz mācību stundu pie pedagoga, ar kuru, iespējams, jau ir izveidojies konflikts.

Ļoti negatīvi vērtējams apstāklis, ka vecāki ļauj saviem bērniem neapmeklēt izglītības iestādi, tā norādīja 585 izglītojamie no aptaujātajiem 1765 izglītojamajiem. Šāda vecāku rīcība ilgtermiņā var radīt bērnam priekšstatu par izglītības ieguvu kā personības attīstībai un izaugsmei nenozīmīgu procesu. Citi izglītojamo mācību stundu neattaisnotu kavējumu iemesli norādīti 3.tabulā.

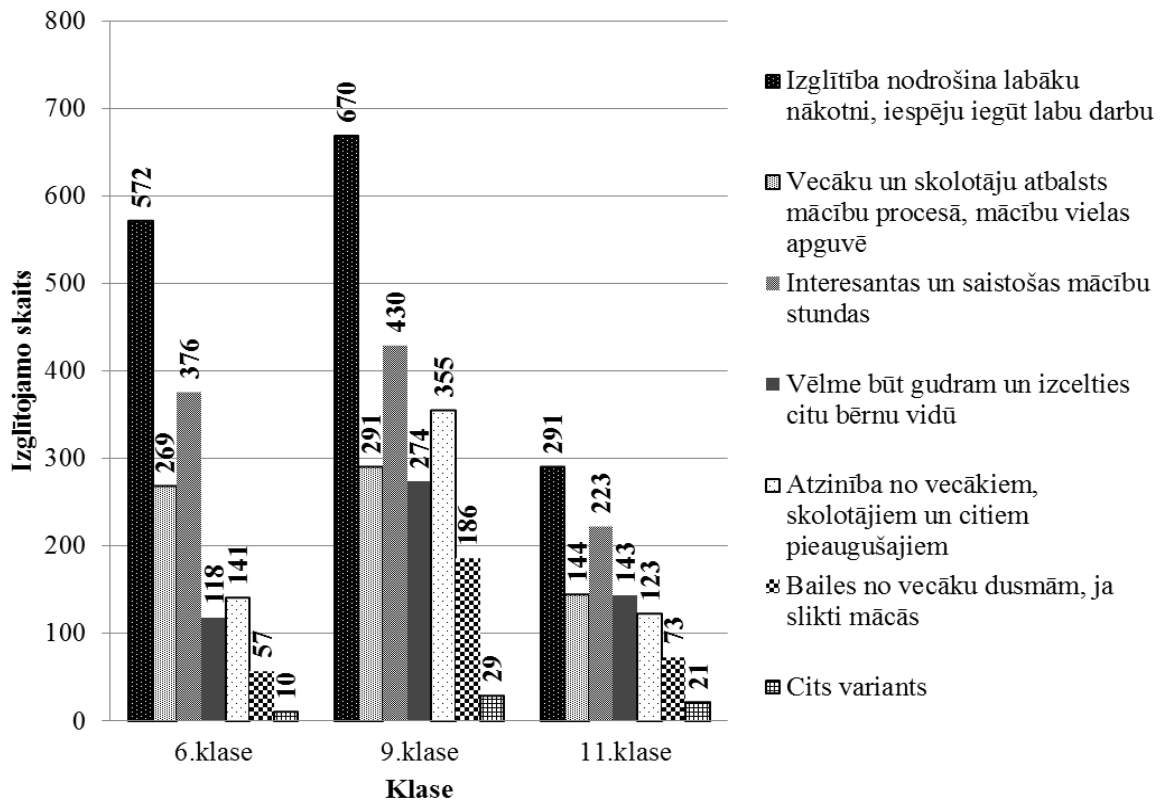
Kvalitātes dienesta Starpziņojumā (skat. 4.pielikumu) apkopotā informācija no pašvaldībām, liecina, ka izglītojamo, kuri trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādē, skaits 2013./2014.mācību gada 1.semestrī ir 2845 un 2.semestrī (līdz 1 martam) ir 2538. Šāda statistika vērtējama negatīvi, tādēļ neattaisnotu kavējumu monitorings un šo kavējumu iemeslu apzināšana ir nepieciešama, lai veicinātu neattaisnotu kavējumu samazināšanos.

Būtiski ir noskaidrot ne tikai neattaisnotu kavējumu iemeslus, bet arī apzināt, kas motivē izglītojamos apmeklēt izglītības iestādi un mācīties. Kā liecina izglītojamo aptaujas rezultāti (skat. 2.attēlu), tad 6., 9. un 11.klašu izglītojamie uzskata, ka izglītība nodrošina labāku nākotni un iespēju iegūt labu darbu. Interesantas un saistošas mācību stundas ir otrs biežāk pieminētais visu klašu izglītojamo mācību motivējošais iemesls.

Tāpat mācību procesā no izglītojamo puses augsti tiek novērtēts vecāku un pedagogu atbalsts mācību procesā, mācību tēmu apgūvē. Taču būtisks ir ne tikai atbalsts, bet arī atzinība no vecākiem, pedagogiem un citiem pieaugušajiem. Tātad ir būtiski saņemt ne tikai augstu vērtējumu 10 ballu skalā, bet arī mutvārdu uzslavas no pieaugušajiem, kuri vairāk vai mazāk ir iesaistīti izglītojamo mācību procesā.

Izglītojamo viedoklis par to, kas motivē mācīties

(1765 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti ar lūgumu atzīmēt trīs svarīgākos)

Salīdzinoši ar 6.klašu izglītojamajiem, 9. un 11.klašu izglītojamajos vairāk mācīties motivē vēlme būt gudram un izcelties vienaudžu vidū, kas varētu būt saistīts arī ar šajā vecumā jau izdarītu profesijas / turpmāku studiju izvēli un apziņu par to, kādi mācību priekšmeti, kādas zināšanas jāapgūst pastiprināti.

Aptaujas anketā izglītojamajiem tika ietverts jautājums arī par to, vai izglītības iestādē notiek regulāra kavējumu uzskaitē. Ņemot vērā Ministru kabineta 2011.gada 1.februāra noteikumos Nr.89 „Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.89) noteikto, izglītības iestādē ir jābūt izstrādātai kārtībai, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē, aptaujas anketā izglītojamajiem tika lūgts norādīt, vai ikdienā katrā mācību stundā pedagogs atzīmē izglītojamos, kuri nav ieradušies uz attiecīgā mācību priekšmeta stundu (skat. 5.tabulu).

5.tabula

Kavējumu uzskaitē izglītības iestādēs

(1765 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti)

Anketas jautājums: „Vai Tavā skolā skolotāji mācību stundas laikā atzīmē bērnus, kuri nav ieradušies uz mācību stundu?”	6. klase	9. klase	11. klase	Kopā
Jā, vienmēr atzīmē, katrā stundā	494	631	296	1421
Dažreiz atzīmē	117	110	42	269
Nē, neatzīmē	3	4	3	10
Nezinu	44	17	4	65
Kopā	658	762	345	1765

Lielākā daļa (1421) izglītojamo norādīja, ka pedagogs vienmēr katras mācību stundas laikā atzīmē izglītojamos, kuri nav ieradušies uz mācību stundu, tomēr 269 norādīja, ka kavējumu uzskaitē mācību stundās notiek dažreiz. Tādējādi var secināt, ka pamatā visās aptaujātajās izglītības iestādēs tiek uzskaitīta izglītojamo ierašanās vai neierašanās izglītības iestādē.

No izglītojamo aptaujas rezultātiem secināms, ka izglītības iestādes apmeklētību visbūtiskāk ietekmē izglītojamā pašsajūta, savstarpējās attiecības izglītības iestādē gan ar skolabiedriem gan ar pedagogiem, kā arī grūtības mācībās un viedoklis, ka atsevišķas mācību stundas ir garlaicīgas, tādēļ bieži vien tiek izvēlētas citas aktivitātes (sports, māksla u.c. hobiji).

Būtisks aspekts ir vecāku attieksme pret izglītojamā neattaisnotajiem kavējumiem, jo, kā liecina izglītojamo sniegtā informācija, vecāki dažreiz ļauj izglītojamajiem neapmeklēt izglītības iestādi.

3. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU APTAUJAS REZULTĀTI (64 IZGLĪTĪBAS IESTĀDES)

Vispārējās izglītības iestāžu direktoru vai atbildīgo personu par mācību stundu kavējumu uzskaiti aptaujā tika noskaidrota izglītības iestāžu rīcība, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu, kā arī tika noskaidrots, vai izglītības iestādē ir izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas regulē mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu, un vai tas tiek piemērots.

- 61 izglītības iestādē ir izstrādāta kārtība, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē, divās izglītības iestādēs kavējumu uzskaites kārtība ir iekļauta Iekšējās kārtības noteikumos un vienai izglītības iestādei ir izstrādāts cits dokuments (rīcības plāns), kas regulē izglītojamo kavējumu uzskaiti un novēršanu.
- 58 izglītības iestādēs ir izstrādāta atsevišķa kārtība, kādā vecāki informē izglītības iestādi par bērna veselības stāvokli vai citiem apstākļiem, kuru dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi. Trīs izglītības iestādes anketā nav norādījušas, vai ir izstrādāta minētā kārtība, vai arī tā ietverta citos dokumentos. Divām izglītības iestādēm šī kārtība ietverta Iekšējās kārtības noteikumos. Vienai izglītības iestādei ir izstrādāts cits dokuments (rīcības plāns), kas nosaka kārtību, kādā vecāki informē izglītības iestādi par kavējumiem.
- 33 izglītības iestādes norādīja, ka tām ir gan kavējumu uzskaites, gan vecāku informēšanas kārtība, taču izglītības iestādē ir arī citi dokumenti, kas regulē izglītojamo kavējumu uzskaiti un novēršanu (Iekšējie kārtības noteikumi, amata apraksti, rīcības plāns, kavējumu uzskaites lapas u.c.).
- 15 izglītības iestādēs no 64 par kavējumu uzskaiti atbildīga ir viena persona – direktora vietnieks vai lietvedis, vai sociālais pedagogs, vai e-klases virslietotājs. Savukārt 49 izglītības iestādēs ir vairākas personas, kuras atbild par izglītojamo kavējumu uzskaiti, lielākoties katras klases audzinātāji un sociālais pedagogs, kā arī direktora vietnieks.
- 35 izglītības iestādēs par izglītojamā neierašanos izglītības iestādē vecāki informē vienu konkrētu personu. Atbilstoši anketās norādītajam šī persona ir katras klases audzinātājs, vienā gadījumā tika norādīts, ka vecāki par bērna neierašanos izglītības iestādē var informēt skolas dežurantu. Savukārt 29 izglītības iestādēs vecāki var informēt vairākas personas par izglītojamā neierašanos izglītības iestādē – klases audzinātāju, sociālo pedagogu, skolas lietvedi, priekšmeta skolotāju, dežūrējošo administratoru, direktoru, direktora vietnieku audzināšanas darbā.

Izglītības iestāžu aptaujas rezultāti liecina, ka tās informē pašvaldību vai citas iestādes par izglītojamo neattaisnotajiem mācību stundu kavējumiem tikai tad, ja izglītojamais un vecāki nesadarbojas ar izglītības iestādi mācību stundu kavējumu novēršanā. Gandrīz visas

(57) izglītības iestādes norādīja, ka gadījumos, kad neizdodas sazināties ar vecākiem vai tie nav ieinteresēti izglītojamā neattaisnotu mācību stundu kavējumu iemeslu noskaidrošanā un novēršanā, tās par konkrēta izglītojamā neattaisnotajiem mācību stundu kavējumiem informē izglītības pārvaldi, sociālo dienestu, kas savukārt nepieciešamības gadījumā problēmas risināšanā var iesaistīt nepilngadīgo lietu speciālistu, VBTAI, policiju, bāriņtiesu.

Izglītības iestāžu rīcību, ja bērns nav ieradies izglītības iestādē un izglītības iestāde nav informēta par bērna prombūtnes iemesliem, kopumā var iedalīt sešos posmos (skat. 3.attēlu). Attēlā norādītā izglītības iestādes darbība ir gadījumos, kad tās rīcībā nav informācijas, kādu iemeslu dēļ izglītojamais vairāk nekā trīs mācību dienas nav apmeklējis pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādi.

3.attēls

Izglītības iestādes rīcība ilgstošu neattaisnotu kavējumu gadījumos

1. Klases audzinātājs apzina kavējumus no mācību priekšmeta pedagogiem vai e-žurnāla.
2. Sazināšanās telefoniski ar pilngadīgu izglītojamo vai vecākiem. •Ja neizdodas sazināties ↓
3. Sociālā pedagoga informēšana. Sazināšanās ar vecākiem. •Ja neizdodas sazināties ar vecākiem vai vecāki nav ieinteresēti problēmas risināšanā ↓
4. Izglītības iestādes administrācijas (direktors, direktora vietnieks) informēšana. Uzaicinājums vecākiem ierasties izglītības iestādē. •Ja vecāki nereaģē uz uzaicinājumu ↓
5. Sociālā darbinieka informēšana. Sazināšanās ar vecākiem, nepieciešamības gadījumā vizīte izglītojamā dzīves vietā. •Ja vecāki nesadarbojas vai ir bezspēcīgi ietekmēt izglītojamo uzvedību ↓
6. Nepieciešamības gadījumā neattaisnotu kavējumu iemeslu noskaidrošanā un to novēršanā iesaistās sociālais dienests, bāriņtiesa un policija.

Izglītības iestādēm būtiskākā problēma, ar kādu tās saskaras izglītojamo neattaisnoto mācību stundu kavējumu uzskaitē, ir vecāku vai bērna likumisko pārstāvju bezatbildība un vienaldzība. To kā vienu no problēmām aptaujā norādīja 27 no 64 izglītības iestādēm. Izglītības iestāžu norādīto var sasaistīt ar 585 izglītojamo pausto viedokli aptaujā (skat. 3.tabulu B), ka vecāki ļauj saviem bērniem neapmeklēt izglītības iestādi. Tāpat kavējumu uzskaiti nelabvēlīgi ietekmē apstākļi, ka izglītojamie novēloti atnes vecāku zīmes par kavējumiem, vecāki savlaicīgi neinformē izglītības iestādi par izglītojamo kavējumiem, kā arī vecāki mēdz iesniegt attaisnojošas zīmes par neattaisnotiem kavējumiem (slēpj neattaisnotos kavējumus), tā neiedziļinoties patiesajos izglītojamā neattaisnoto kavējumu iemeslos. Būtiskākās izglītības iestāžu norādītās problēmas neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā apkopotas 6.tabulā.

**Problēmas, ar kādām izglītības iestāde saskaras
izglītojamo neattaisnoto mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā**

Problēmas un izglītības iestāžu skaits, kuras norādīja attiecīgo problēmu, kā vienu no būtiskākajām	
Vecāku, likumisko pārstāvju neiesaistīšanās, bezatbildība un vienaldzība	27
Izglītojamie vēlu atnes vecāku un ārstu zīmes	11
Vecāki raksta attaisnojošas zīmes par neattaisnotiem kavējumiem (slēpj neattaisnotos kavējumus)	10
Vecāki savlaicīgi neinformē izglītības iestādi, ka bērns neieradīsies	10
Normatīvais regulējums par kavējumu uzskaiti neattiecas uz pilngadību sasniegušajiem	6
Bieži aizgulēšanās dēļ tiek kavēta pirmā mācību stunda	5
Izglītības iestādes ierobežotās iespējas ietekmēt izglītojamos un vecākus	5
Vecāki strādā citā pilsētā vai valstī	4
Vecāki ļauj nenākt uz izglītības iestādi	4
Izglītojamā uzvedība - bezatbildība un mācību motivācijas trūkums	4
Vecāku bezspēcība ietekmēt izglītojamā rīcību	4

Līdz ar to neattaisnotu mācību stundu kavējumu iemeslus var nosacīti iedalīt iekšējos un ārējos iemeslos, proti, ne tikai mācību saturs un mācīšanas veids, kā arī savstarpējās attiecības izglītības iestādē, bet arī izglītojamā sadzīves apstākļi ārpus izglītības iestādes, piemēram, attiecības ģimenē, noteiktās vērtības un prioritātes var būtiski ietekmēt izglītības iestādes apmeklējuma regularitāti.

Tāpat izglītības iestāžu aptaujas rezultātā konstatētais, ka vecāki mēdz iesniegt attaisnojošas zīmes par neattaisnotiem kavējumiem un savlaicīgi neinformēt izglītības iestādi par izglītojamo neierašanos, aktualizē jautājumu par vecāku atbildību, kā arī vecāku izglītošanu par viņu ietekmi, veidojot bērna attieksmi pret mācībām un izglītības iestādes apmeklēšanu.

Neattaisnotu kavējumu uzskaites procesā neviennozīmīgi vērtējams apstāklis, ka izglītības iestādēs mēdz būt neskaidrības par atbildīgo personu kavējumu uzskaitē, proti, pastāv vairāku personu atbildība par kavējumu uzskaiti, kā arī pastāv dažāda pieeja, laiki (piemēram, mācību dienas sākumā, vidū vai beigās) fiksējot (atzīmējot) kavējumus. Tāpat izglītības iestādē ir vairākas personas, kuras vecāki var informēt par izglītojamā neierašanos.

4. VISC UN VBTAI RĪCĪBĀ ESOŠĀS INFORMĀCIJAS APZINĀŠANA

VISC informēja kvalitātes dienestu, ka ir sniedzis atbalstu izglītības iestādēm neattaisnotu mācību stundu kavējumu novēršanā, akcentējot:

- labvēlīgas, veselīgas un drošas izglītības iestādes vides un pozitīvas uzvedības nozīmīgumu mācību motivācijas veidošanā;
- pedagogu profesionalitātes lomu kvalitatīva izglītības procesa nodrošināšanā;
- pedagogu komandas konsekventas rīcības nepieciešamību dažādu jautājumu risināšanā.

Izglītības pārvalžu un izglītības iestāžu atbalstam ir izveidota un darbojas Audzināšanas darba konsultatīvā padome. Tāpat VISC organizē izglītojošus seminārus pedagogiem, ietverot tēmas par bērnu un jauniešu uzvedības risku noteikšanu, jauniešu sociālo uzvedību un saskarsmes prasmēm, konfliktsituāciju risinājumiem izglītības iestādēs, savstarpējo cieņu, pašcieņu un toleranci, izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu izstrādi un aktualizēšanu,

sociāli emocionālo audzināšanu, vardarbību jauniešu vidū, tās cēloņu un seku analīzi, kā arī drošu un veselīgu skolas vidi u.c. tēmām.

Lai pilnveidotu izglītības iestādes kultūrvidi un popularizētu labās prakses piemērus pozitīvas izglītības iestādes vides veidošanā, VISC organizējis valsts nozīmes pasākumus, piemēram, konkursi „Mana skola”, „Tu nenāc tikai no sevis” (2011.gads). Pieredzes apmaiņas pasākumu cikla ietvaros (5 reģionālie pasākumi un divu dienu izglītojamo pašpārvalžu līderu salidojums Rīgā) tika aktualizēta izglītojamo pašpārvalžu loma izglītības iestādes labvēlīgas vides veidošanā un izglītības procesa pilnveidē.

Tāpat VISC ir organizējis pedagogu profesionālās pilnveides kursus „Atbalsts klases audzinātajam audzināšanas darbības īstenošanai izglītības iestādēs” (16 stundas, 2010.gadā – 34 dalībnieki) un „Pedagoģiskās sadarbības veicināšana un tolerances audzināšana izglītības iestādē” (24 stundas, 2010.gadā – 35 dalībnieki). Minētie kursi ietvēra tēmas, kas būtiski ietekmē izglītības iestādes vidi, tai skaitā mācību procesu – psiholoģiskā un sociālā atbalsta tīkla izglītojamajiem nepieciešamība un tā organizēšanas iespējas, atbalsta formas un metodes, pedagoģiskās sadarbības veicināšana, tolerances audzināšana, skolēnu adaptācija izglītības iestādē u.c. Savukārt ESF projekta „Vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītība” ietvaros vairākas pedagogu profesionālās pilnveides programmas tika īstenotas, pedagogiem apgūstot klasvadības jautājumus, piemēram, „Klasvadības process, tā organizēšana un vadīšana. Individuālais darbs ar vecākiem”. Minēto programmu apguva aptuveni 800 pedagogi.

Laika periodā no 2011.gada līdz 2013.gadam VISC ir organizējis sešus informatīvi izglītojošus, metodiskos seminārus novadu / pilsētu audzināšanas darba koordinatoriem, kurus kopumā ir apmeklējuši 379 dalībnieki. Semināros tika iekļautas tēmas, kas saistītas ar izglītības iestādes vides un citu apstākļu ietekmi uz izglītojamā mācību procesu, t.sk. izglītojamā attieksmi pret mācībām.

VISC informēja kvalitātes dienestu, ka 2014./2015.mācību gadā, nosakot aktualitātes un prioritātes mācību un audzināšanas darbam, plāno akcentēt uzdevumu – neattaisnoti kavēto mācību stundu mazināšana un izglītības iestādes pedagoģiskās vides pilnveide, kā arī plāno organizēt starpinstitutionālu darba grupu klases audzinātāja pienākumu apraksta aktualizēšanai.

Ņemot vērā analītiskās izpētes rezultātā iegūto informāciju, ka vecāku, likumisko pārstāvju neiesaistīšanās, bezatbildība un vienaldzība neattaisnotu kavējumu problēmu risināšanā ir biežāk norādītā izglītības iestāžu problēma, tad iespēja pedagogiem apgūt prasmes veidot veiksmīgu sadarbību ar izglītojamajiem un vecākiem ir vērtējama kā nepieciešama un turpināma.

VBTAI informēja kvalitātes dienestu, ka, balstoties uz gūto pieredzi pārbaudēs, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem, ir secinājusi – daudzos gadījumos izglītojamo mācību stundu kavējumi saistīti ar problēmām izglītības iestādē (neatrisināti konflikti, vardarbība, mobings), izglītojamā mācību un uzvedības traucējumiem, kā arī problēmām ģimenē. Tādēļ VBTAI ir izstrādājusi metodisko materiālu “Izglītības iestāžu resursi un rīcība situācijās, kad skolēns ar savu uzvedību traucē mācību procesu vai apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību”¹, kurā aprakstīti izglītības iestāžu resursi, preventīvie pasākumi agresivitātes mazināšanai un aprakstīts konkrēts rīcības modelis bērnu agresijas gadījumos.

Tāpat VBTAI informēja kvalitātes dienestu, ka organizē radošās darbnīcas izglītojamajiem par savstarpējām attiecībām un konfliktu risināšanu. Savukārt 2014.gadā paredzēts organizēt radošās darbnīcas speciālistiem par konfliktu risināšanu skolās, lai pilnveidotu speciālistu zināšanas un prasmes konfliktu risināšanā, vienlaikus tiks turpinātas speciālo zināšanu apguves apmācības valsts un pašvaldību speciālistiem bērnu tiesību

¹ <http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/?doc=3540>

aizsardzības jomā, kā arī tiks veidots Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 akciju cikls „Vardarbība nav mazs noslēpums! Runā par TO!”

Nepilnības mācību stundu kavējumu uzskaites procesā, tostarp normatīvajos aktos

VISC ieskatā ir nepieciešami grozījumi normatīvajos aktos, proti, MK noteikumi Nr.89 nav attiecināmi uz pilngadīgajiem vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem. Tāpat MK noteikumu Nr.89 4.2.punkts noteic, ka izglītības iestādes vadītājam jānosaka persona, kuru vecāki informē, ja izglītojamais nevar apmeklēt izglītības iestādi, taču nav skaidrs mehānisms, t. i., kurai personai izglītības iestādē var uzlikt minēto papildu pienākumu, kāda darba slodze šai personai nosakāma, no kādiem resursiem un kādā veidā veikt darba samaksu.

Tāpat VBTAI norāda uz nepieciešamību rast iespēju normatīvajos aktos paredzēt pašvaldības pienākumu noteikt atbildīgo institūciju vai personu par bērnu kavējumu uzskaiti un kontroli pašvaldībā. Savukārt attiecībā uz vecāku informēšanu VBTAI ieskatā būtu svarīgi noteikt konkrētu termiņu, kad tiek informēti vecāki un kādā veidā, kā arī kvalitātes dienestam būtu jāizvērtē iespēja veikt tematiskās pārbaudes izglītības iestādēs par mācību stundu kavējumu uzskaiti, kam, protams, nepieciešams normatīvais pilnvarojums un resursi.

Savukārt VISC norāda uz citiem statistiskās informācijas atspoguļojuma un neattaisnoto mācību stundu kavējumu skaitu ietekmējošiem faktoriem, piemēram, pedagogu lielā noslodze izglītības iestādēs ar lielu izglītojamo skaitu, princips „nauda seko skolēnam”, kur izglītības iestāde nav ieinteresēta atspoguļot reālo situāciju, cenšoties formāli nodrošināt iespējami lielāku izglītojamo skaitu, kā arī pedagoģijas studiju programmu ietvaros topošie pedagogi nepietiekami tiek sagatavoti audzināšanas darbam un klases audzinātāja pienākumu veikšanai.

Starpinstitūciju sadarbība

Jāatzīmē, ka šobrīd notiek starpinstitucionālā sadarbība, lai veicinātu izglītības iestāžu vides (izglītojamo savstarpējo attiecības, kā arī pedagogu un izglītojamo pozitīva sadarbība) uzlabošanu. VISC speciālisti iesaistījušies VBTAI organizētās kustības „Draudzīga skola” aktivitātēs: semināros Latvijas reģionos, vadot nodarbības „Atbalsts klašu audzinātājiem skolas pozitīvas vides veidošanā”; konferencēs „Drošs internets un draudzīga skola”, „Sapratne un cieņa klasē, skolā un internetā” un „Pozitīva komunikācija skolā un internetā”.

Arī kvalitātes dienesta un VISC pārstāvju tikšanās laikā panākta vienošanās, ka, abām iestādēm sadarbojoties, 2014.gada oktobrī tiks informēti pašvaldību audzināšanas darba speciālisti, izglītības iestāžu direktori un vietnieki audzināšanas darbā, dienesta viesnīcu vadītāji un pedagogi par veikto izpēti un neattaisnoti kavēto mācību stundu uzskaites un novēršanas problēmām. Tāpat VBTAI norādīja, ka ir atvērta sadarbībai ar kvalitātes dienestu, lai veicinātu neattaisnotu mācību stundu kavējumu skaita mazināšanos izglītības iestādēs.

Tādējādi secināms, ka neattaisnotu mācību stundu kavējumu novēršanas procesā aktuāls ir jautājums par pedagogu sagatavotību audzināšanas darbam, tostarp klases audzinātāja darbam. Ir būtiski, ka, pamanot apstākļus, kas var ietekmēt izglītojamā izglītības iestādes apmeklētību, piemēram, konflikti, nespēja sekot mācību vielas apguvei, pedagogs zinātu, kā rīkoties un veicinātu šo nelabvēlīgo apstākļu novēršanu. Arī izglītības iestādes vide, savstarpējās attiecības nozīmīgi ietekmē mācību procesu. Līdz ar to pedagoģiskā personāla zināšanu papildināšana par tolerantu attieksmi, atbalsta metodēm un pedagoģisko sadarbību ir nepieciešama un turpināma, tostarp pedagogu izglītošanas procesā iekļaujot labas prakses piemērus.

5. AKTUĀLĀKĀS PROBLĒMAS NEATTAISNOTU KAVĒJUMU UZSKAITES UN NOVĒRŠANAS PROCESĀ

Analītiskās izpētes rezultātā iegūtās informācijas apkopošana no izglītības iestādēm, pašvaldībām, ļauj noteikt vairākas pastāvošās problēmas mācību stundu kavējumu uzskaites un novēršanas procesā izglītības iestādēs.

1. Visbiežāk norādītā izglītības iestāžu problēma, ar kādu tām nākas saskarties izglītojamo neattaisnoto mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā, ir vecāku, likumisko pārstāvju neiesaistīšanās, bezatbildība un vienaldzība. Arī izglītojamie aptaujā norāda, ka izglītības iestādes neapmeklēšanas iemesls ir apstākļi, ka vecāki ļauj neapmeklēt izglītības iestādi. Vecāki mēdz rakstīt attaisnojošas zīmes par neattaisnotiem mācību stundu kavējumiem (slēpt neattaisnotos kavējumus). Līdz ar to ir aktualizējams jautājums par vecāku atbildību un līdzdalību izglītojamā mācību procesā, kā arī par izglītības iestādes personāla izglītošanu, kā veidot veiksmīgu sadarbību ar vecākiem.
2. Izglītības iestāžu sniegtā informācija liecina, ka vecāki savlaicīgi neinformē izglītības iestādi par izglītojamā neierašanos un novēloti iesniedz kavējuma zīmes, kas negatīvi ietekmē kavējumu uzskaites procesu izglītības iestādē. Mēdz būt situācijas, ka semestra noslēgumā vecāki uzraksta zīmes par visiem izglītojamā kavējumiem semestra laikā.
3. Kā bieži izglītības iestādes kavējumu iemeslu izglītojamie norāda sliktas savstarpējās attiecības (konfliktus) izglītības iestādē gan ar skolasbiedriem, gan ar pedagogiem, kā rezultātā ir nepatika pret pedagogu un attiecīgā mācību priekšmeta neapmeklēšana. Arī VBTAI ir secinājusi – daudzos gadījumos izglītojamo mācību stundu kavējumi saistīti ar problēmām izglītības iestādē, piemēram, neatrisināti konflikti, vardarbība un mobings. Arī „DNB Latvijas barometrs” (Nr.71) 2014.gada jūlija Latvijas iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka 57% no aptaujātajiem uzskata, ka steidzami ir risināmas disciplīnas problēmas izglītības iestādēs.
4. Izglītojamie, kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā, kā visbiežāko kavējuma iemeslu atzīmēja sliktu pašsajūtu, ārsta apmeklējumu, kā arī aizgulēšanos, kas ir biežākais pirmās mācību stundas kavējuma iemesls.
5. Problēmas ar mācību priekšmeta satura apguvi un garlaicīgas mācību stundas ir starp biežāk atzīmētajiem mācību stundu neapmeklēšanas iemesliem. Grūtības mācībās var būt saistītas arī ar pedagoga un izglītojamā sliktām savstarpējām attiecībām.
6. VISC norādīja problēmas, kas būtiski var ietekmēt kavējumu uzskaiti izglītības iestādē:
 - studiju laikā topošie pedagogi nepietiekami tiek sagatavoti audzināšanas darbam un klases audzinātāja darbam.
To apliecina arī kvalitātes dienesta no 2013.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 15.novembrim veiktās analītiskās izpētes „Pedagogu sagatavošana audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs augstskolu īstenotajās studiju programmās”² rezultāti – augstskolās tiek piedāvāti vairāki studiju kursi, kuros tiek apskatīti ar audzināšanu un audzināšanas darbu saistītie jautājumi (tostarp, speciāli izstrādāti kursi audzināšanas darba teorijā, metodikā un praksē), tomēr gan pedagogijas studiju programmu direktoru, gan audzināšanas un citu pedagogijas studiju kursu pasniedzēju, gan studentu vērtējumā audzināšanas jautājumu apguvei augstskolās ir veltīts nepietiekams laiks un apjoms;
 - ņemot vērā pastāvošo finansēšanas principu „nauda seko skolēnam”, izglītības iestādes ir ieinteresētas formāli nodrošināt iespējami lielāku izglītojamo skaitu izglītības iestādē.
7. Analītiskās izpētes rezultātā ir novērota tendence, ka izglītības iestādes problēmas ar neattaisnotajiem mācību stundu kavējumiem cenšas risināt patstāvīgi, un pašvaldība bieži vien netiek informēta un iesaistīta, kas rada starpinstitucionālās sadarbības trūkumu.
8. Izglītības iestādēs mēdz būt neskaidrības par atbildīgo personu kavējumu uzskaitē, proti, ir vairāki atbildīgie, kuri atzīmē kavējumus, piemēram katras klases audzinātājs

² http://www.ikvd.gov.lv/assets/files/2013/citi/IKVD_audzinasanas_darbs_augstskolas_2013.pdf

vai katra mācību priekšmeta pedagogs, kā arī ir vairākas personas, kuras vecāki var informēt izglītības iestādē, ka bērns neieradīsies.

9. Ne katrā klasē ir dators, līdz ar to pedagogam jāveic dubults darbs, jāatzīmē kavējumi papīra žurnālā un pēc tam tā pati informācija jāsavada e-žurnālā;
10. MK noteikumi Nr.89 nenosaka, kad tieši dienas ietvaros izglītības iestādē ir jāatzīmē mācību stundu kavējumi, līdz ar to izglītības iestāde pati nosaka kārtību vai kavējumu uzskaitē notiek pirmajā stundā, vai katras stundas sākumā, vai dienas vidū, vai dienas beigās.

6. PRIEKŠLIKUMI

1. Ņemot vērā likuma „Par pašvaldībām” 15.panta 4., 22.punktā un MK noteikumos Nr.89 noteikto pašvaldības kompetenci izglītības ieguves nodrošināšanā, ir ieviešams regulārs mācību stundu kavējumu uzskaites un novēršanas procesa monitorings valsts līmenī, vismaz reizi gadā apkopojot informāciju par tiem izglītojamajiem, kuri kavē vairāk nekā trīs mācību dienas pirmsskolas izglītības iestādē vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādē un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu, kā arī sniedzot atbalstu pašvaldībām un izglītības iestādēm mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā. Šāda monitoringa ieviešana ir nostiprināma MK noteikumos Nr.89 (skat. 2013.gada 27.augusta Ministru kabineta sēdē izskatīto un apstiprināto *Atbildes projektu Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijai „Par Iedzīvotāju reģistra datiem” SAN-842³*).
2. MK noteikumos Nr.89 noteiktais ir jāattiecina arī uz vispārējās izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu. Analītiskās izpētes aptaujas rezultāti liecina, ka izglītības iestādēm nav mehānisma, kā rīkoties, ja neattaisnoti mācību stundas kavē pilngadīgs izglītojamais. Ņemot vērā, ka vispārējās izglītības ieguve tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem, aktuāls ir jautājums par efektīvu izglītībai piešķirtā finansējuma izlietojumu. Izglītības iestādes kavējumi ietekmē arī izglītības kvalitāti, jo Latvijā veiktā OECD PISA 2012 pētījuma rezultāti norāda – pastāv sakarība starp „intensīvu” kavēšanu un atpalcību mācību sasniegumos.
3. Precizēt gadījumus, kad izglītības iestādei jāinformē pašvaldība par izglītojamo kavējumiem. MK noteikumos Nr.89 noteikt, ka, ja izglītojamais vairāk nekā trīs mācību dienas nav apmeklējis pirmsskolas izglītības iestādē vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās izglītības iestādē un, klases audzinātājam, sociālajam pedagogam un direktoram sadarbojoties, nav izdevies iegūt informāciju, kādu iemeslu dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi, tad izglītības iestādei rakstiski jāinformē pašvaldība, kura iesaistās problēmas risināšanā.
4. Vecāku atbildības noteikšana. Noteikt MK noteikumos Nr.89 termiņu, kādā vecāki informē izglītības iestādi, ka bērns neieradīsies, un kad iesniedz izglītības iestādē kavējumu zīmes.
5. Vecāku izglītošana. VISC apsvērt iespēju izstrādāt un piedāvāt vecākiem kursus / seminārus ar ieteikumiem, kā rīkoties un kur griezties situācijās, kad vecāki ir bezspēcīgi ietekmēt sava bērna uzvedību, un kā motivēt izglītojamo apmeklēt izglītības iestādi. Tāpat minētajā vecāku izglītošanas procesā būtu nepieciešams uzsvērt vecāku nozīmīgo ietekmi uz izglītojamā priekšstatu veidošanu par izglītības ieguves būtiskumu personības izaugsmē.

³ <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/darbakartiba/?sede=683>

6. Sadarbībā ar augstskolām pilnveidot topošo pedagogu sagatavošanu audzināšanas darba un klases audzinātāja pienākumu veikšanai, tostarp iekļaujot jautājumu par mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu.
7. Aktualizēt Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātos ieteikumus „Ieteikumi kārtības, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, piemērošanai”, tostarp apkopojot labu praksi un izglītības iestāžu pieredzi neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā.

- Pielikumā:
1. Izglītības iestāžu, kurās tika veikta analītiskā izpēte, saraksts (pa reģioniem) uz 2 lp.;
 2. Anketa vispārējās izglītības iestādes izglītojamajiem uz 2 lp.;
 3. Anketa vispārējās izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo kavējumu uzskaiti uz 2 lp.;
 4. Izglītības kvalitātes valsts dienesta 2014.gada 6.maija starpziņojums Nr.1-17/3 uz 9 lp.

Vadītāja

I.Juhņēviča

Ernesta 6358077
agnese.ernesta@ikvd.gov.lv

Mihailovs 67507833
janis.mihailovs@ikvd.gov.lv

Izglītības iestāžu, kurās tika veikta analītiskā izpēte, saraksts
(pa reģioniem)

Izglītības iestādes / reģions	Aptaujāto izglītojamo skaits
Kurzemes plānošanas reģions	253
Ances pamatskola	6
Brocēnu vidusskola	20
Liepājas A.Puškina 2.vidusskola	21
Liepājas pilsētas 12. vidusskola	20
Saldus novada pašvaldības Druvas vidusskola	39
Skrundas vidusskola	19
Talsu pamatskola	34
Talsu Kristīgā vidusskola	20
Valdemārpils vidusskola	56
Zirņu pamatskola	18
Latgales plānošanas reģions	395
Bērzpils vidusskola	14
Biķernieku pamatskola	15
Daugavpils 10. vidusskola	20
Feimaņu pamatskola	21
Ilūkstes 1.vidusskola	15
Kalnežera Katoļu pamatskola	13
Krāslavas pamatskola	15
Krāslavas Valsts Ģimnāzija	15
Krāslavas Varavīksnes vidusskola	42
Ludzas pilsētas ģimnāzija	15
Maltas 1. vidusskola	20
Maltas 2. vidusskola	27
Nautrēnu vidusskola	53
Priežmalas pamatskola	11
Rēzeknes 3. vidusskola	18
Rēzeknes 5. vidusskola	24
Rēzeknes 6. vidusskola	27
Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija	30
Rīga	465
Āgenskalna sākumskola	14
Āgenskalna Valsts ģimnāzija	20
Humanitārā privātgimnāzija	4
O.Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatņu pamatskola	36
Puškina licejs	20
Rīgas 22.vidusskola	56
Rīgas 28. vidusskola	20
Rīgas 40.vidusskola	68
Rīgas 60. vidusskola	20
Rīgas 64. vidusskola	20
Rīgas 74. vidusskola	20
Rīgas Centra daiļamatniecības pamatskola	16
Rīgas Herdera vidusskola	48
Rīgas Natālijas Draudziņas vidusskola	51

Rīgas Valda Zāliša sākumskola	15
Rīgas Valsts 2. ģimnāzija	17
Rīgas Valsts vācu ģimnāzija	20
Rīgas plānošanas reģions	264
Engures vidusskola	51
Liepupes vidusskola	8
Privātā vidusskola Ādažu Brīvā Valdorfa skola	30
Tukuma 2.vidusskola	75
Tukuma 3.pamatskola	27
Umurgas pamatskola	24
Zvejniekciema vidusskola	49
Vidzemes plānošanas reģions	93
Gulbenes novada valsts ģimnāzija	14
Gulbenes vidusskola	35
Valmieras valsts ģimnāzija	44
Zemgales plānošanas reģions	295
Bauskas 2. vidusskola	35
Bauskas Valsts ģimnāzija	26
Dobeles 1.vidusskola	59
Dobeles Valsts ģimnāzija	53
Gardenes pamatskola	20
Garozas pamatskola	13
Ozolnieku vidusskola	40
Skaistkalnes vidusskola	30
Teteles pamatskola	19
Kopā	1765

Labdien!

Šī anketa ir paredzēta, lai noskaidrotu Tavu attieksmi pret mācībām un mācību stundu apmeklējumu. Lūdzu, atzīmē izvēlēto atbildes variantu, pie katra jautājuma ievēkot krustiņu vai ierakstot savu atbildi. Anketa ir anonīma. Paldies!

1. Vispārīga informācija par Tevi.

Mācos: 6.klasē 9.klasē 11.klasē

Man ir _____ gadi.

Dzimums: Sieviešu Vīriešu

2. Vai Tu apmeklē interešu nodarbības savā skolā (piemēram, dejas, koris vai citi pulciņi)?

- Regulāri
 Dažreiz
 Nē, neapmeklēju

3. Vai Tu ievēro Tavā skolā noteiktos iekšējās kārtības noteikumus?

- Jā, vienmēr ievēroju
 Pārsvarā ievēroju
 Pārsvarā neievēroju
 Nē, neievēroju
 Nezinu, kādi ir iekšējās kārtības / uzvedības noteikumi

4. Vai Tu neattaisnoti kavē mācību stundas?

- Jā
 Nē

5. Ja Tu neattaisnoti kavē mācību stundas, tad uzraksti, iemeslu / us, kuru dēļ Tu neattaisnoti kavē mācību stundas?

1. _____
 2. _____
 3. _____
 4. _____
 5. _____

6. Vai Tavā skolā skolotāji mācību stundas laikā atzīmē bērnus, kuri nav ieradušies uz mācību stundu?

- Jā, vienmēr atzīmē, katrā stundā
 Dažreiz atzīmē
 Nē, neatzīmē
 Nezinu

7. Kādu iemeslu dēļ, Tavuprāt, bērni kavē mācību stundas? Atzīmē, lūdzu, 5, Tavuprāt, svarīgākos iemeslus.

- Dažādas aktivitātes (piemēram, sports, māksla, hobiji)
 Grūtības mācībās
 Problēmas ģimenē (piemēram, vecāki nevar samaksāt par bērna pusdienām skolā, nav transporta vai līdzekļu transportam, konflikti ģimenē)
 Mācību stundas ir garlaicīgas un neinteresantas
 Sliktas attiecības (konflikti) ar klasesbiedriem, skolasbiedriem
 Vecāki ļauj nenākt uz skolu
 Nepatīk skolotājs
 Darbs
 Labprātāk pavada laiku ar draugiem
 Labprātāk pavada laiku pie datora
 Cits variants _____

8. Vai Tu piekrīti apgalvojumam: „Bērna pienākums ir obligāti apmeklēt mācību stundas”?

- Piekrītu
 Piekrītu, bet uzskatu, ka dažreiz var nepildīt
 Nepiekrītu
 Nepiekrītu, bet ir jāpilda
 Cits variants _____

9. Kas, Tavuprāt, motivē (veicina) bērnus mācīties? Atzīmē, lūdzu, 3, Tavuprāt, svarīgākos iemeslus.

- Izglītība nodrošina labāku nākotni, iespēju iegūt labu darbu
- Vecāku un skolotāju atbalsts mācību procesā, mācību vielas apguvē
- Interesantas un saistošas mācību stundas
- Vēlme būt gudram un izcelties citu bērnu vidū
- Atzinība no vecākiem, skolotājiem un citiem pieaugušajiem
- Bailes no vecāku dusmām, ja slikti mācās
- Cits variants _____

Paldies Tev par atsaucību!

Labdien!

Aptauja ir paredzēta vispārējās izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo kavējumu uzskaiti, lai noskaidrotu izglītības iestāžu rīcību mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā. Lūdzu atzīmēt vēlamo atbildes variantu vai ierakstīt atbildi. Paldies!

1. Jūsu amats _____

2.Vai izglītības iestādē ir persona, kura ir atbildīga par izglītojamo kavējumu uzskaiti?

Jā, ir viena persona. Amats _____

Jā, ir vairākas personas. Amati _____

Nē, nav

3.Vai izglītības iestādē ir noteikta persona, kuru vecāki informē, ja izglītojamais nevar apmeklēt izglītības iestādi?

Jā, ir viena persona. Amats _____

Jā, ir vairākas personas. Amati _____

Nē, nav

4.Vai izglītības iestādē ir izstrādāta

▪Kārtība, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē?

Jā, ir,
nosaukums _____

Nē, nav

▪ Kārtība, kādā vecāki informē izglītības iestādi par bērna veselības stāvokli vai citiem apstākļiem, kuru dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi?

Jā, ir,
nosaukums _____

Nē, nav

5.Vai izglītības iestādē ir citi dokumenti, kas regulē izglītojamo kavējumu uzskaiti un novēršanu?

Jā, ir.

Nosaukums _____

Nē, nav

6.Lūdzu, raksturojiet izglītības iestādes rīcību, ja bērns nav ieradies izglītības iestādē un izglītības iestāde nav informēta par bērna prombūtni.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

7.Vai izglītības iestāde informē pašvaldību vai citas iestādes par izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem?

Jā, informē. Lūdzu, norādiet iestādes, kuras tiek informētas _____

Lūdzu, norādiet kādos gadījumos informē _____

Nē, neinformē

8.Lūdzu, norādiet problēmas, ar kādām izglītības iestāde saskaras izglītojamo neattaisnoto kavējumu uzskaitē un novēršanā?

1.

2.

3.

4.

5.

Paldies par atsaucību!

Izglītības kvalitātes valsts dienesta STARPZIŅOJUMS

Rīgā

06.05.2014.

Par izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem

Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – kvalitātes dienests), pildot Latvijas Republikas valdības deklarācijas „Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību” pirmās sadaļas „Cilvēkkapitāls” apakšsadaļā „Izglītība, zinātne, sporta, jaunatnes un valodas politika” norādītos uzdevumus, pamatojoties uz Izglītības likuma 20.pantā, Ministru kabineta 23.04.2013. noteikumos Nr.225 „Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums” un kvalitātes dienesta 2014.gada darba plānā noteikto, 17.02.2014. uzsāka analītisko izpēti par vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, lai apzinātu un analizētu neattaisnoto mācību stundu / nodarbību kavējumu iemeslus un noskaidrotu rīcību to novēršanai.

Analītiskās izpētes ietvaros plānots:

- ✓ Aptaujāt izglītības iestāžu direktorus vai atbildīgās personas par kavējumu uzskaiti un noskaidrot izglītības iestāžu rīcību, nodrošinot neattaisnotu kavējumu uzskaiti un novēršanu;
- ✓ Anketēt izglītojamos un noskaidrot izglītojamo attieksmi pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem kavējumiem;
- ✓ Noskaidrot, vai izglītības iestādē saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību ir izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas regulē kavējumu uzskaiti un novēršanu, un vai tas tiek piemērots izglītības iestādes darbībā;
- ✓ Aptaujāt pašvaldības, noskaidrojot, cik ir izglītojamo, kuri vairāk nekā trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās vai profesionālās izglītības iestādi un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu;
- ✓ Apzināt Latvijas Republikas pašvaldību rīcību neattaisnotu kavējumu novēršanai;
- ✓ Apzināt Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas un Valsts izglītības satura centra rīcībā esošo informāciju par veikto darbību (tostarp atbalstu izglītības iestādēm) neattaisnotu kavējumu novēršanā;
- ✓ Apkopot iegūto informāciju, identificēt pastāvošās problēmas neattaisnotu kavējumu uzskaitē un novēršanā, kā arī to regulējošos normatīvajos aktos, un sniegt priekšlikumus normatīvo aktu, valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu darbības prakses pilnveidei.

Kvalitātes dienests 17.02.2014. ir uzsācis vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo aptauju par attieksmi pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem kavējumiem, un izglītības iestāžu direktoru vai atbildīgo personu par kavējumu uzskaiti aptauju, lai noskaidrotu izglītojamo attieksmi pret mācībām un mācību stundu apmeklējumu, kā arī noskaidrotu, kā vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs notiek izglītojamo kavējumu uzskaitē un kāda ir izglītības iestāžu rīcība kavējumu novēršanā. Minētās aptaujas turpināsies līdz 2013./2014.mācību gada beigām.

12.02.2014. kvalitātes dienests nosūtīja 119 Latvijas Republikas pašvaldībām vēstules ar lūgumu līdz 31.03.2014. informēt par izglītojamajiem, kuri ilgstoši neattaisnoti nav apmeklējuši izglītības iestādi un pašvaldību rīcību neattaisnotu kavējumu novēršanā.

Līdz 07.04.2014. kvalitātes dienests ir saņēmis atbildi no 118 pašvaldībām (Rīga informāciju par kavējumu skaitu 2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos iesniedza 16.04.2014.) un uzsācis vēstulēs sniegtās informācijas apkopošanu. Starpziņojumā iekļauta informācija par izglītojamo, kuri neattaisnoti kavē mācības, skaitu un pašvaldību ieteikumi neattaisnoto kavējumu mazināšanai.

Tādējādi tabulās apkopota pašvaldību sniegtā informācija par izglītojamo, kuri trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās vai profesionālās izglītības iestādī, skaitu 2013./2014.mācību gadā (līdz 1.martam).

1.tabula

Neattaisnoti kavējumi Latvijas izglītības iestādēs 2013./2014.mācību gadā
(dati no 119 pašvaldībām)

Izglītības programmas	Izglītojamo, kuri trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās vai profesionālās izglītības iestādī, skaits 2013./2014.mācību gadā	
	1.semestrī	2.semestrī (līdz 1.martam)
Pirmsskolas	290	220
Vispārējās pamatizglītības	1712	1524
Vispārējās vidējās izglītības	843	794
Profesionālās pamatizglītības	52	52
Profesionālās vidējās izglītības	358	259
KOPĀ	3255	2849

2.tabula

Neattaisnoti kavējumi Latvijas izglītības iestādēs
2013./2014.mācību gada 2.semestrī (līdz 01.03.2014.) plānošanas reģionos
(dati no 119 pašvaldībām)

Plānošanas reģions	Pirmsskolas izglītība	Vispārējā pamatizglītība	Vispārējā vidējā izglītība	Profesionālā pamatizglītība	Profesionālā vidējā izglītība	KOPĀ
Kurzemes	17	349	173	26	168	733
Latgales	6	124	27	0	27	184
Rīga	58	152	9	0	0	219
Rīgas	63	234	39	0	9	345
Vidzemes	28	433	482	0	26	969
Zemgales	48	232	64	26	29	399
KOPĀ	220	1524	794	52	259	2849

3.tabula

Neattaisnoti kavējumi Latvijas izglītības iestādēs
2013./2014.mācību gada 2.semestrī (līdz 01.03.2014.)
(dati no 119 pašvaldībām)

Plānošanas reģions	Pirmsskolas izglītība	Vispārējā pamatizglītība	Vispārējā vidējā izglītība	Profesionālā pamatizglītība	Profesionālā vidējā izglītība	KOPĀ
Novados	147	785	264	18	50	1264
Republikas pilsētās	73	739	530	34	209	1585
KOPĀ	220	1524	794	52	259	2849

Apkopota pašvaldību sniegtā informācija ļauj konstatēt:

- ✓ Vairākām pašvaldībām nav informācijas par neattaisnotajiem kavējumiem profesionālajās izglītības iestādēs, dažas norāda, ka profesionālās izglītības iestādes „nav pašvaldību padotībā, tāpēc nav datu”. Taču saskaņā ar Izglītības likuma 17.panta pirmajā daļā, likuma „Par pašvaldībām” 15.panta 4.punktā un Ministra kabineta 01.02.2011. noteikumu Nr.89 „Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi” (turpmāk – noteikumi Nr.89) 3.punktā noteikto, pirmsskolas izglītības iestādēm, vispārējās un profesionālās izglītības iestādēm ir jāinformē pašvaldības par nepilngadīgo izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem, savukārt pašvaldībām ir jāgādā par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā) un pašvaldības izglītības pārvaldes iestāde vai izglītības speciālists atbilstoši kompetencei noskaidro izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus, koordinē to novēršanu un, ja nepieciešams, nosūta attiecīgo informāciju sociālajam dienestam, bāriņtiesai un citām institūcijām;
- ✓ Lielākais kavētāju skaits ir vispārējā pamatizglītībā (2013./2014.mācību gada 1.semestrī – 1712; 2.semestra divos mēnešos – 1524). Šī situācija ir vērtējama kritiski, jo pamatizglītība Latvijas Republikā ir obligāta. Kvalitātes dienesta veiktās izglītojamo aptaujas, kas turpināsies līdz 2013./2014.mācību gada beigām, rezultāti ļaus identificēt iemeslus tik augstam kavētāju rādītājam;
- ✓ Daudzās pašvaldībās (~39) 2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos kavētāju skaits ir gandrīz tikpat liels vai pat lielāks kā 1.semestrī;
- ✓ Deviņas pašvaldības norāda, ka tajās neattaisnotu kavējumu nav ne pirmsskolā, ne vispārējā un profesionālajā pamatizglītībā / vidējā izglītībā (Alsungas novads, Ādažu novads, Ciblas novads, Mērsraga novads, Pāvilostas novads, Rucavas novads, Sējas novads, Strenču novads, Vainodes novads). Tādējādi būtu detalizētāk analizējams šo pašvaldību darbs neattaisnoto kavējumu uzskaitē un novēršanā, izmantojot to kā labas prakses piemēru un paraugu citām pašvaldībām. Tomēr jānorāda, ka vismaz atsevišķos gadījumos šāda pašvaldību sniegtā informācija varētu tikt vērtēta kritiski (it īpaši salīdzinot ar izglītojamo aptaujas rezultātiem);
- ✓ 56 pašvaldības (sk. 1.pielikumu) norāda, ka 2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos kavētāju skaits, kuri neapmeklē izglītības iestādi bez attaisnojoša iemesla, ir līdz pieci izglītojamie;
- ✓ Trīs republikas pilsētās (Jūrmalā, Rēzeknē, Valmierā) 2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos kavētāju skaits ir lielāks nekā šī mācību gada 1.semestrī. Īpaši kavētāju skaits 2.semestra divos mēnešos, salīdzinot ar 1.semestri, pieaudzis Valmierā (~2,5 reizes lielāks);
- ✓ Liepājā un Valmierā ir lielāks kavētāju skaits nekā Rīgā. Ņemot vērā izglītojamo skaitu Rīgā, šāda situācija ļauj izteikt pieņēmumu par nepilnībām kavējumu uzskaitē, tas ir, pašvaldībai, iespējams, nav precīzas informācijas par izglītojamo neattaisnoto kavējumu skaitu pašvaldības teritorijā esošajās izglītības iestādēs;
- ✓ Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītāji 2012.gadā par republikas pilsētām liecina, ka iemaksas pašvaldību izlīdzināšanas fondā veica Rīga, Ventspils, Jūrmala, Jelgava un Valmiera. Savukārt Daugavpils, Jēkabpils, Rēzekne un Liepāja neveica 2012.gadā iemaksas pašvaldību izlīdzināšanas fondā. Kavētāju skaits 2013./2014.mācību gadā ir lielāks pašvaldībās, kuras 2012.gadā veica iemaksas pašvaldību izlīdzināšanas fondā, izņēmums ir tikai Liepāja, kurā kavētāju skaits ir otrs augstākais (aiz Valmieras) starp republikas pilsētām. Savukārt, ņemot vērā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītājus

2012.gadā par novadiem, iemaksas pašvaldību izlīdzināšanas fondā veica 13 novada pašvaldības un tieši šajās pašvaldībās ir salīdzinoši mazs kavētāju skaits – nav kavētāju vai attiecīgā izglītības pakāpē kavētāju skaits ir līdz 10 izglītojamiem. Izņēmums ir Babītes, Ikšķiles, Salaspils novads, kuros kavētāju skaits attiecīgā izglītības pakāpē nav lielāks par 20 izglītojamajiem. Tomēr, ņemot vērā, ka dati par neattaisnotajiem kavējumiem valstī tiek apkopoti pirmo reizi, ir pārāgi izdarīt secinājumus par pašvaldības teritorijā esošo izglītības iestāžu izglītojamo kavējumiem un šo pašvaldību finansiālo stāvokli. Iespējamo sakarību starp minētajiem rādītājiem varētu konstatēt pēc ilgstošākas (vairāku gadu) neattaisnoto kavējumu uzskaites.

- ✓ Ņemot vērā pastāvošo finansēšanas modeli „Nauda seko skolēnam”, kura mērķis ir nodrošināt efektīvu izglītībai piešķirtā finansējuma izlietojumu, kā arī nodrošināt vienlīdzīgu un caurskatāmu finanšu līdzekļu sadali uz katru izglītojamo, lielais kavētāju skaits rada valstij tiešus finansiālus zaudējumus. Izglītības iestāde saņem finansējumu par izglītojamo, taču viņš izglītības iestādi regulāri un bez attaisnojoša iemesla neapmeklē;
- ✓ Valsts finansē gan vispārējās izglītības iestāžu, gan profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo, kuri ir sasnieguši 18 gadu vecumu, mācības, taču minēto izglītojamo mācību apmeklējuma obligātums, kavējumu uzskaitē un novēršana ir nepilnīga, trūkstot normatīvajam regulējumam (noteikumi Nr.89 regulē kavējumu uzskaiti un novēršanu līdz 18 gadiem). Trūkst arī metožu / resursu darbam ar šo izglītojamo grupu.

Kvalitātes dienests ir apkopojis pašvaldību ieteikumus, kā iespējams pilnveidot pašvaldību un izglītības iestāžu sadarbību izglītojamo kavējumu apzināšanā un novēršanā. Pašvaldības, kuras informēja, ka izglītības iestādēs nav izglītojamo, kuri neierodas izglītības iestādē bez attaisnojoša iemesla, pārsvarā norādīja, ka tās apmierina esošā izglītības iestāžu darbība izglītojamo kavējumu apzināšanā un novēršanā, un tām nav ieteikumu, kā pilnveidot šo procesu.

Pašvaldību sniegtos priekšlikumus var iedalīt trīs grupās:

1. Nepieciešams veicināt starpinstitucionālo sadarbību izglītojamo kavējumu apzināšanā un novēršanā;
2. Nepieciešams izglītot un atbalstīt vecākus, kuri ir vienaldzīgi vai kuri atzīst bezspēcību bērna audzināšanā;
3. Ieteikumi skolvadības sistēmu (e-klases, Mykoob) un Valsts izglītības informācijas sistēmas (turpmāk – VIIS) pilnveidei, lai veicinātu izglītojamo kavējumu uzskaiti elektroniskajā vidē.

Pašvaldību sniegto priekšlikumu izvērsts apkopojums:

- ✓ Vecāku izglītošana un atbildības pastiprināšana – ieteikumi pašvaldībām, ko darīt, ja vecākus neietekmē administratīvie sodi. Atbalsta grupas vecākiem, kuri atzīst, ka ir bezspēcīgi bērna audzināšanā;
- ✓ Starpinstitucionālās sadarbības uzlabošana – izstrādāts starpinstitucionālais sadarbības modelis bērnu tiesību aizsardzības jomā pašvaldībā, kurā noteikta darbība, kad izglītojamais neattaisnoti kavē mācības. Starpinstitūciju (pašvaldība, izglītības iestāde, bāriņtiesa, sociālais pedagogs u.c.) sapulces reizi mēnesī, kur apspriež arī kavējumus, rod kopīgus risinājumus;
- ✓ Vienota pieeja valstī neattaisnotu kavējumu gadījumos;
- ✓ Pieejas skolvadības sistēmām (e-klases, Mykoob) nodrošināšana pašvaldībām;
- ✓ Vecākiem pieeja skolvadības sistēmām (e-klases, Mykoob) bez abonēšanas maksas, lai naudas trūkums nebūtu attaisnojums nesekošanai līdz bērna skolas gaitām. Problēma ir arī interneta pieejamība vecākiem;
- ✓ Pilnveidot skolvadības sistēmas (e-klases, Mykoob) piedāvājumu, izveidojot aili, kurā pedagogi varētu atzīmēt stundu sākuma kavētājus (cik minūtes nokavējis no stundas), lai vecāki būtu informēti par bērna attieksmi pret mācību procesu. Tāpat e-klasē izdalīt

informāciju par kavējumu iemesliem, kur var atzīmēt atsevišķi ārsta zīmes, vecāku zīmes, piedalīšanās olimpiādēs, sacensībās un neattaisnotus kavējumus;

- ✓ VIIS sasaiste ar Pilsnības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistru, lai būtu precīza informācija par deklarētās dzīves vietas adresi un saziņa ar vecākiem būtu atvieglota;
- ✓ Valsts varētu informēt par labas prakses piemēriem, kā pašvaldībām rīkoties;
- ✓ Transporta kompensācijas izglītojamajiem profesionālās izglītības iestādēs varētu veicināt kavējumu mazināšanu šajās iestādēs;
- ✓ Nepieciešamas nestandarta metodes – informatīvi un izglītojoši videoklipi televīzijā par neattaisnotajiem kavējumiem. Tīmekļa vietne internetā, kur var komunicēt valsts speciālisti un pašvaldību speciālisti (jautājumu - atbilžu formā). Nepieciešams atspoguļot problēmas presē un rakstīt par problēmu risinājumiem, veidot vienotu metodisku palīgu un atbalstu visiem problēmā iesaistītajiem;
- ✓ Atbalsta personāla kapacitātes palielināšana, lai pievērstos sociālā riska ģimenēm;
- ✓ Izglītības iestādēs, kurās vairāk kā 500 bērnu, nepieciešami 2 sociālie pedagogi;
- ✓ Bieži netiek pievērstā uzmanība tam, kā izglītojamais emocionāli jūtas izglītības iestādē – „apcelšana” par mantisko stāvokli, atstumšana no klases kolektīva, pastāvīgi zemi vērtējumi. Ir svarīgs finansiālais atbalsts (bezmaksas pusdienas, atbalsts mācību līdzekļu iegādei), taču emocionālās bērna sajūtas izglītības iestādē arī ir ļoti būtiskas. Tāpat jāpievērš uzmanība adaptācijas procesam, kad bērns „ienāk” izglītības iestādē mācību gada vidū;
- ✓ Veikt izmaiņas noteikumu Nr.89 7.punktā, proti, „*paredzot par pienākumu Izglītības iestādei informēt pašvaldību, ja izglītojamā neattaisnoti kavētu mācību stundu skaits semestrī pārsniedz 50, gadījumus ar mazāku kavējumu skaitu izskatīt izglītības iestādēs*”. Kvalitātes dienesta ieskatā šāds pašvaldības ieteikums vērtējams kritiski, jo liecina, ka pašvaldība nav ieinteresēta neattaisnoto kavējumu uzskaitē un novēršanā.

Ņemot vērā minēto, kvalitātes dienests, pat daļēji apkopojot pašvaldību sniegto informāciju, var konstatēt problēmas neattaisnoto kavējumu uzskaitē un novēršanā valstī:

- ✓ Jāpilnveido neattaisnoto kavējumu uzskaitē profesionālajā izglītībā, jo no pašvaldību sniegtās informācijas var secināt, ka atsevišķām pašvaldībām nav datu par neattaisnotajiem kavējumiem pašvaldības teritorijā esošajās profesionālajās izglītības iestādēs. Tātad profesionālās izglītības iestādēm atbilstoši noteikumos Nr.89 noteiktajam ir jāinformē pašvaldība, kurā atrodas profesionālā izglītības iestāde par izglītojamajiem (līdz 18 gadu vecumam), kuri neattaisnoti neapmeklē profesionālo izglītības iestādi un pašvaldībai jānoskaidro izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus, kā arī jākoordinē to novēršana. Saistībā ar neattaisnotu kavējumu uzskaiti un novēršanu profesionālajās izglītības iestādēs – jāinformē un jāveicina sadarbība starp pašvaldībām, jo tieši profesionālajās izglītības iestādēs biežāk ir situācijas, kad izglītojamā deklarētā dzīves vieta un profesionālās izglītības iestāde atrodas dažādās pašvaldībās;
- ✓ Pašvaldībām trūkst labas prakses piemēru, kā rīkoties situācijās, kad vecāki nereaģē uz administratīvajiem sodiem par bērnu neattaisnotajiem kavējumiem vai atzīst savu bezspēcību bērna audzināšanā;
- ✓ Nepieciešams preventīvais darbs ar vecākiem (izglītojoši semināri, atbalsta grupas), jo no pašvaldību sniegtās informācijas var secināt, ka pastāv zināšanu un motivācijas trūkums (iespējams arī sociāli ekonomisko apstākļu dēļ) vecākiem iesaistīties neattaisnoto kavējumu iemeslu risināšanā;
- ✓ Tā kā daudzas pašvaldības norāda uz nepieciešamību pilnveidot starpinstitucionālo sadarbību (izglītības iestāde – pašvaldība un tās iestādes – pašvaldības policija (īpaši lielajās pilsētās)), tad var secināt, ka pastāv problēmas informācijas apmaiņā starp institūcijām un vienota rīcības plāna izstrādē neattaisnotu kavējumu novēršanā;

- ✓ Rīgas pašvaldība sniedza informāciju, ka izglītojamo, kuri trīs mācību dienas nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās vai profesionālās izglītības iestādi, skaits 2013./2014.mācību gada 1.semestrī un 2.semestra divos mēnešos attiecīgi ir 189 un 219. Savukārt Latvijā veiktā OECD PISA 2012⁴ pētījuma dati liecina, ka no aptaujātajiem 1407 15-gadīgajiem Rīgas skolu izglītojamajiem 19.5% norādīja, ka pēdējo divu nedēļu laikā pirms pētījuma bija nokavējuši pilnu mācību dienu un 44 izglītojamie norādīja, ka pilnu skolas dienu neattaisnoti kavējuši trīs vai vairākas reizes divu nedēļu laikā pirms pētījuma veikšanas. Ja šādi kavējumu dati ir konstatēti vien 15 – gadīgo Rīgas izglītības iestāžu izglītojamo vidū, tad kvalitātes dienestam rodas pamatotas bažas par Rīgas pašvaldības sniegto informāciju attiecībā uz kavējumu skaitu 2013./2014.mācību gadā Rīgas pašvaldības teritorijā esošajās izglītības iestādēs, kas ir dati par visiem Rīgas vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs reģistrētajiem izglītojamajiem (vecumā līdz 18 gadiem);
- ✓ Tā kā minētajā OECD PISA 2012 pētījumā tika norādīts uz sakarību starp „intensīvu” kavēšanu un atpalcību mācību sasniegumos, vienlaikus aktualizējot jautājumu par efektīvu izglītībai piešķirtā finansējuma izlietojumu, tad neattaisnotu kavējumu uzskaites un novērtēšanas procesa monitorings, kura nepieciešamību kvalitātes dienests pamatoja 2013.gadā, valsts līmenī ir būtiski nepieciešams.

Kvalitātes dienests informē, ka turpinās izglītības iestāžu direktoru / atbildīgo personu par kavējumu uzskaiti aptauju, kā arī izglītojamo aptauju līdz 2013./2014.mācību gada beigām. Gala ziņojumu par vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem Latvijas izglītības iestādēs kvalitātes dienests plāno sagatavot 2014.gada novembrī.

Pielikumā: 1. Pašvaldības, kurās neattaisnotu kavētāju skaits 2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos ir mazāk kā pieci uz 3 lp.

Vadītāja

I.Juhņēviča

Ernesta 6358077
Mihailovs 67507833

⁴ OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development. PISA (The Programme for International Student Assessment). OECD PISA 2012 pētījumu īstenoja Valsts izglītības attīstības aģentūra sadarbībā ar Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūta pētniekiem.

1.pielikums
Izglītības kvalitātes valsts dienesta
06.05.2014.
starpziņojumam

**Pašvaldības, kurās neattaisnotu kavētāju skaits
2013./2014.mācību gada 2.semestra divos mēnešos ir mazāk kā pieci**

N. p. k.	Novads / Republikas pilsēta	Plānošanas reģions	Pirmsskola	Vispārējās pamatizglītība	Vispārējās vidējā izglītība	Profesionālā pamatizglītība	Profesionālā vidējā izglītība	Kopā
1	Aglonas novads	Latgales	1	4	0	0	0	5
2	Aizkraukles novads	Zemgales	1	3	0	0	0	4
3	Aknīstes novads	Zemgales	0	3	0	0	0	3
4	Alsungas novads	Kurzemes	0	0	0	0	0	0
5	Ādažu novads	Rīgas	0	0	0	0	0	0
6	Baldones novads	Rīgas	0	3	0	0	0	3
7	Baltinavas novads	Latgales	0	1	0	0	0	1
8	Balvu novads	Latgales	2	2	0	0	0	4
9	Beverīnas novads	Vidzemes	3	0	0	0	0	3
10	Carnikavas novads	Rīgas	3	0	0	0	0	3
11	Cesvaines novads	Vidzemes	1	1	1	0	0	3
12	Ciblas novads	Latgales	0	0	0	0	0	0
13	Dagdas novads	Latgales	0	2	3	0	0	5
14	Dundagas novads	Kurzemes	0	5	0	0	0	5
15	Engures novads	Rīgas	0	1	0	0	0	1
16	Ērgļu novads	Vidzemes	0	1	0	0	0	1
17	Grobiņas novads	Kurzemes	0	2	0	0	0	2
18	Iecavas novads	Zemgales	0	5	0	0	0	5
19	Ilūkstes novads	Latgales	0	0	0	0	1	1
20	Jaunjelgavas novads	Zemgales	0	4	0	0	0	4
21	Jaunpiebalgas novads	Zemgales	0	0	0	0	0	0
22	Jaunpils novads	Rīgas	0	1	0	0	0	1
23	Kandavas novads	Rīgas	0	2	0	0	0	2
24	Krimuldas	Rīgas	1	4	0	0	0	5

	novads							
25	Ķeguma novads	Rīgas	0	3	0	0	0	3
26	Lubānas novads	Vidzemes	0	5	0	0	0	5
27	Mazsalacas novads	Vidzemes	0	2	1	0	0	3
28	Mārupes novads	Rīgas	0	4	0	0	0	4
29	Mērsraga novads	Kurzemes	0	0	0	0	0	0
30	Naukšēnu novads	Vidzemes	0	0	0	0	0	0
31	Neretas novads	Zemgales	0	2	0	0	0	2
32	Nīcas novads	Kurzemes	1	0	3	0	0	4
33	Pārgaujas novads	Vidzemes	0	2	2	0	0	4
34	Pāvilostas novads	Kurzemes	0	0	0	0	0	0
35	Pļaviņu novads	Zemgales	0	0	1	0	0	1
36	Preiļu novads	Latgales	0	0	3	0	0	3
37	Priekules novads	Kurzemes	0	1	0	0	0	1
38	Raunas novads	Vidzemes	0	0	0	0	0	0
39	Riebiņu novads	Latgales	0	0	0	0	0	0
40	Rojas novads	Kurzemes	0	3	0	0	0	3
41	Rucavas novads	Kurzemes	0	0	0	0	0	0
42	Rugāju novads	Latgales	0	0	0	0	0	0
43	Saulkrastu novads	Rīgas	0	0	0	0	0	0
44	Sējas novads	Rīgas	0	0	0	0	0	0
45	Skrīveru novads	Zemgales	1	1	0	0	0	2
46	Smiltenes novads	Vidzemes	2	3	0	0	0	5
47	Strenču novads	Vidzemes	0	0	0	0	0	0
48	Tērvetes novads	Zemgales	0	1	0	0	0	1
49	Vaiņodes novads	Kurzemes	0	0	0	0	0	0
50	Valkas novads	Vidzemes	0	0	0	0	0	0
51	Varakļānu novads	Vidzemes	1	2	2	0	0	5
52	Vārkavas novads	Latgales	0	4	0	0	0	4
53	Vecpiebalgas novads	Vidzemes	0	0	0	0	0	0
54	Vecumnieku	Zemgales	0	0	0	0	0	0

	novads							
55	Ventspils novads	Kurzemes	0	2	0	0	0	2
56	Viļakas novads	Latgales	0	5	0	0	0	5